

TYSKERTØS

av Willy Ustad / Nora Evensen

Urpremiere på Hovedscenen 6. november 2009

Norsk lov og rett, det er vi det norske folk, og vi plikter å gjøre likedan mot landssvikene som de har gjort mot oss. Å ta håret av tyskerhorer er for mild straff, de skal hates og plages på alle måter...

Fra leserinnlegg i Arbeiderbladet 22. juni 1945

Aksjonene mot tyskerjenter etter andre verdenskrig har ofte vært omtalt som "hekseprosesser" – for hekser skal miste håret - som "medsøstre" i middelalderen. Å berøve en kvinne hårpryden har imidlertid en svært lang tradisjon som straffemethode for seksuell ulydighet. Allerede historikeren Tacitus (22-120 e. Kr) forteller at germanerne klippet håret av kvinnene som represalier for seksuell adferd. I vår norrøne gudelære leser vi om Tors hustru, Siv, som var kjent for sitt

lange, vakre hår. Slemme, ondskapsfulle Loke snek seg inn på Sivs soverom - mens Tor sloss mot jotnene - og klippet håret av henne. Det verste han kunne finne på, var å vansire hans hustru. Og dermed bringe stor skam over en rasende Tor. I Brødrene Grimms folkeeventyr om Rapunzel, hun med den lange fletta, handler det også om sammenhengen mellom kvinnelig hårprakt, forførelse og seksualitet. Når heksa finner ut at Rapunzel trekker kjæresten sin opp i tårnet etter håret, klipper hun fletta av henne. Det eldgamle sagnet om Lorelei, jomfruen som sitter på en klippe ved Rhinen, er nok et eksempel på kvinnehårets sterke seksuelle forførelseskraft. Med sine lange gyllne krøller, lokker hun sjømenn til forlis.

Norge, mitt Norge! Så sover du tyst...

Min datter i Tyskland vil antagelig komme til å sulte i hjel i løpet av få måneder om hun ikke straks får nok nærende mat, og henvender mig til Dem i dypeste fortvilelse for å høre om der fra Røde Kors' side kan gjøre noget.

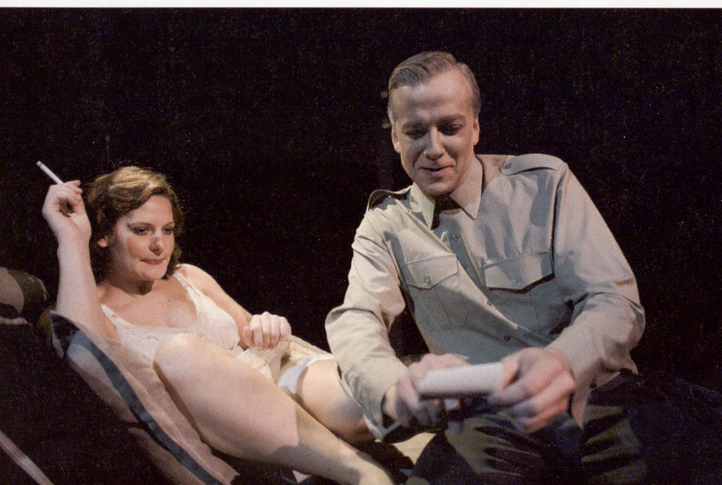
Dette skrev en fortvilet far sommeren 1946. Norske myndigheter nektet å hjelpe de flere hundre norske kvinner og barna deres som de visste sultet i det sønderknuste Tyskland. Derimot fortsetter Norge å tvangssende hundrevis av tyskerjenter og deres små barn til områder med hungersnød. Etter hvert er tusenvis av norskfødte kvinner og hundrevis av norsk-tyske barn rammet av matmangel. I Berlin går ryktene om kannibalisme.

Norske myndigheter er langt mer restriktive enn danske på hvilke av tyskerjentene som får tillatelse til å returnere til Norge. De fleste må bli i Tyskland. Norges Røde Kors trygler Gerhardsen-regjeringen om hjelp, men de nekter.

Sosialminister Sven Oftedal begrunner med at "folk fremdeles var temmelig harde på dette punkt". Først vinteren 1946 gir norske myndigheter Norges Røde Kors tillatelse til å starte hjelpearbeid. Arbeidet hemmeligholdes. De norsk-tyske barna, som er tyske statsborgere, nektes hjelp.

Sitat fra Adresseavisen/Bergens Tidende

Tyskertøser i Trondheim

Kveldens forestilling er siste hovedsceneoppsetning i min sjefstid, og helt i tråd med en viktig side av min repertoarprofil: En sterk historie med regional tilknytning. At interessen for 2. verdenskrig har fått en ny oppblomstring i alle generasjoner er heller ingen ulempe. Dette er baksiden av heltemedaljen. Uten å ha brutt en eneste lov ble tusenvis av kvinner internert i 1945. Mot én stemme vedtok Stortinget at kvinner som hadde giftet seg med tyskere under krigen skulle fratras sitt norske statsborgerskap. Vedtaket var grunnlovsstridig, siden den nye loven fikk tilbakevirkende kraft. Med Willy

Ustads bok som basis, er denne forestillingen utarbeidet fra grunnen av her i huset, og ikke importert utenfra. Slik har vi hatt mange forestillinger basert på norsk og regionalt stoff de siste fem årene. Publikum har visst å sette pris på dette med høye publikumstall. Vi har visst å spille på lag med regionen uten å bli provinsielle av den grunn. Takk for meg!

Otto Homlung
teatersjef

Krigsprofitører

Man kan ikke sette en vesentlig del av det norske folk på tiltalebenken

Fra forarbeidene til landssvikoppgjøret

Det anslås at 150 - 200.000 nordmenn utførte lønnet arbeid for tyskerne under krigen. De kunne friste fiskere, fattige småbrukere og andre arbeidstakere med lønninger som var langt over det de hadde i årsinntekt tidligere. Ved siden av lokkemiddelet om høyere inntekter, fantes også tvangen. Det var ikke så lett å komme bort fra tyskerarbeid når man først var innenfor. Mange hadde gått arbeidsløse og enda flere mistet jobbene ved krigsutbruddet. Og sysselsettingen gikk opp under krigen. Den tyske krigsmaskinen satte i gang en storstilt utbygging. Mange av den som sto for anleggsvirksomheten på tyske oppdrag var lokale entreprenører. I Trondheim

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

var byens tre største bedrifter med i krigens første fase (de hevdet senere at de hadde vært i en tvangssituasjon...) Disse entreprenørene ble kalt "brakkebaroner", som opererte i et grenseland mellom rett og galt. En betydelig del av tyskerarbeidet var også direkte krigsviktig virksomhet – bygging av flyplasser, bunkere, brakker og befestninger i hele Trøndelag.

Entreprenørene ble heller ikke straffeforfulgt i rettsoppgjøret etter krigen...

Snauklipte jenter ble stengt inne av foreldrene og slekt. De var jaget vilt de månedene til håret vokste ut igjen. De var større syndere enn de mennene som hadde bygd kanonstillinger, festningsverker og fangeleirer for okkupasjonsmakten.

TYSKERTØS

basert på Willy Ustads roman
dramatisert av Nora Evensen
Musikk Ivar Gafseth

Regi Nora Evensen
Scenografi og kostymer Milja Salovaara
Lysdesign Eivind Myren
Lyddesign Siril Gaare
Masker Ingeborg Hopshaug

Inspisient Bjørn Olufsen
Sufflør Gerd Aaker
Rekvisitør Elisabet A. K. Østergren
Teknisk koordinator Jomar Johansen

De som er med:

Lea Karlsbru	Gunnhild Sundli
Berit, hennes søster	Ingrid Bergstrøm
Arnodd, deres bror	Øyvind Brandtzæg
Trygve, deres far	Harald Brenna
Dora	Cici Henriksen
Hermann	Mads Bones
Waldensjö	Trond-Ove Skrødal
Steinnes	Ola G. Furuseth
Stroessner	Pål Christian Eggen
Doras mor	Helga Wendelborg
Kåre	Hans Petter Nilsen
Oertz	Jan Frostad
Selma Moen	Ragnhild Sølvberg
Vera Moen	Kine Bendixen
Øvrige medvirkende:	

Niklas Ottar Kummeneje, Terje Olden, Henrik Meland, Robin von Bergen, Randin Kummeneje, Karianne Teigland og Sølve Renolen

Foto fra prøvene GT Nergaard
Program May Selmer / Geir Schönberg
Ansvarlig utgiver Otto Homlung

Forestillingen varer ca. 2 t 10 min inkludert pause

I orkestret: Ivar Gafseth (piano/trekkspill), Sigrid Elisabeth Stang (fiolin), Kåre Kolve (altsax), Kjetil Sandnes (kontrabass) og Truls Rønning (trommer)

Kulisser og kostymer er produsert i teatrets egne verksteder. Fotografering og lydopptak under forestilling er ikke tillatt

BILLETTER: 73 80 50 00
GRUPPER: 73 80 50 50
TRONDELAGTEATER.NO

